

Ons huis in de Petrus Feddesstraat

Mijn jeugdherinneringen aan Harlingen

Allex Kussendrager, Woerden

Op zondagmiddag 28 oktober 1955 om tien minuten voor zes ben ik geboren in het Algemeen Protestants Ziekenhuis op het Zuiderbolwerk te Harlingen. Mijn moeder is Grietje Kussendrager-Bolt, mijn vader Henk (Hendrik) Kussendrager en mijn vijf jaar oudere broer heet Nico. De geboorteaangifte bij de Burgerlijke stand veroorzaakte enige verwarring. Toen mijn vader op het formulier bij de vraag 'Alle voornamen': 'Alle' invulde reageerde de ambtenaar nogal kribbig met 'Já, alle voornamen'. Nadat mijn vader had uitgelegd dat Alle toch echt mijn doopnaam is, vernoemd naar opa Alle Bolt, begreep hij het. Mijn roepnaam is Alex geworden met als gevolg dat ik vaak moet uitleggen dat het geen Alex is maar toch echt Alex met een dubbele 'l'. Na enkele dagen mochten moeder en ik naar huis, een bovenverdieping aan de Noorderhaven. In 1957 verhuisden we naar de Petrus Feddesstraat 17 in het Rooie (Rode) Dorp.

Familie Kussendrager

De eigenlijke naam van het Rooie Dorp is Patrimoniumbuurt naar de gelijknamige woningbouwvereniging die in 1918 als onderdeel van de sociale woningbouw met de bouw van deze woningen begon. De huizen hadden opvallend rode, ongeglazuurde dakpannen vandaar de bijnaam het Rooie Dorp. De toenmalige gemeente-architect P. van de Werff Jz. ontwierp het plan al in 1915. De wijk werd opgezet aan de rand van de stad waar welgestelde families al eerder hun villa's lieten bouwen. Naast ons op nummer 19 woonde de familie Sebo Toxopeus (de postbode) met hun zoon Peter en dochters Gusta, Ada en Gonnie. Mamma en pappa

Peüs, zoals ik ze als kind noemde, vonden het prachtig als mijn moeder mij over het muurtje aangaf en ik vol bewondering keek naar mamma Peüs die op het plaatsje bezig was met zo'n ouderwetse koperen wasklopper. Omdat zowel mijn vader als Toxopeus voetballiefhebbers waren werd de loodzware televisie vanuit nummer 19 soms bij ons in de voorkamer geplaatst en de antenneverbinding doorgetrokken. Zo keken de heren in 1963 gezamenlijk naar de halve finale van de Europa Cup 1 tussen Benfica en Feyenoord. Aan de andere kant, in de Rein Miedemastraat, woonde de familie De Graaf met hun poedel Fanny. Meneer De Graaf was steenhouwer en mevrouw

De Graaf-Roffel was een statige vrouw die voor de PvdA in de gemeenteraad zat. Zij moet één van de eerste vrouwelijke raadsleden zijn geweest.

Tante Mieke

Bij ons aan de overkant was de COOP-winkel van tante Mieke, zoals de jeugd haar mocht noemen. Haar eigenlijke naam was Mien Souverein-Koning en ze beheerde samen met haar man Piet de winkel. Omdat mijn vader filiaalchef bij De Gruyter was kwamen de boodschappen hoofdzakelijk daar vandaan. Het kwam echter wel eens voor dat er toch even iets bij tante Mieke gehaald moest worden. En dan maar hopen

dat het een ons boterhamworst mocht zijn en er een nieuw blik aangebroken werd met zo'n ouderwetse blikopener. Een ons boterhamworst kostte begin jaren zestig overigens 29 cent. Op de Midlumerlaan had je nog fietsenmaker Ebbe Mulder, waar je altijd terecht kon met je step om de banden na te laten kijken of voor een gezellig kletspraatje. Mulder had altijd alle tijd voor je. Als melkboer kwam Jan van der Heide bij ons aan de deur. Hij had geen winkel maar kwam naar de klanten toe met zijn ijzeren hond oftewel zijn melkkar. Indien gewenst bracht hij zelfs de zuivel voor je in huis. Feike Plekker had een groentewinkeltje in de Nicolaas Bauerstraat. Op donderdagmiddag fietste Plekker door de wijk om de bestellingen op te nemen: 'moest er nog wat weze frou?' Op vrijdag werden de bestellingen met de kar rondgebracht. In de Jacob Backerstraat had je ook nog het kleine kruideniers- annex snoepwinkeltje van frou De Meer. Recht tegenover ons keken wij uit op het mooie huis waar havenmeester Schut met zijn gezin woonde. Op het pleintje voor ons huis werd vaak een tussenstop gemaakt door het draaiorgel, de afslagverkoper of het muziekkorps.

Mond niet open

De eerste keer dat ik met mijn moeder mee moest naar tandarts Leeuw heeft voor nogal wat hilariteit gezorgd. De tandarts was fors van gestalte en de meesten waren toch wel een beetje bang voor hem. In mijn jonge kinderjaren lag ik nogal vaak in het ziekenhuis en had daardoor een hekel aan personen in witte jassen gekregen. Nu was mij van tevoren wel ingeprent wat de bedoeling was bij de tandarts. Toen wij aan de beurt waren ging ik met mijn handen in de zij recht tegenover de tandarts staan en sprak de legendarische woorden 'mij doet de mond toch niet open' om vervolgens de kaken stijf op elkaar te klemmen. De tandarts lachte hier smakelijk om en antwoordde 'dan houdt hij zijn mond maar lekker dicht en komt maar weer eens terug met zijn moeder als hij er wel aan toe is'.

Pro Rege

Op zondag gingen wij 's ochtends en 's avonds naar de Nederlands Hervormde kerk waar mijn vader diaken was. Op een keer was ik met mijn vader onderweg naar de kerk en liepen we door de Lammert Wardensteeg. In de steeg lag een grote plas en mijn vader daagde mij uit of ik daar wel over kon springen. Natuurlijk kon ik dat! Niet dus. Ik belandde in mijn korte broek midden in de plas. Wat heeft mijn vader gelachen. Ik mocht toen wel naar huis waar mijn moeder zeer verbaasd was dat ik er nu al weer aan kwam. Later was er ook nog de zondagschool in Pro Rege. Ooit ben ik daar tijdens het spelen voordat de zondagschool begon mijn dubbeltje voor de zending verloren. Wat vond ik dat toen verschrikkelijk! Het

Met de buurmeisjes Ginnie en Ada Toxopeus

was gebruikelijk om op zondagochtend na de kerkdienst bij oma Kussendrager koffie te drinken. Er mocht niet echt buiten gespeeld worden, rolschaatsen of voetballen was bijvoorbeeld niet gewenst op zondag. Wel gingen we soms luisteren naar het muziekkorps van het Leger des Heils in de kom bij de Tsjerk Hiddessluizen of wandelen in de Engelse tuin. Sinds die tijd heb ik een hekel aan pauwen met hun gekrijs; ik denk dat ik er als kind een beetje bang voor was.

Snoepje van de Week

Zoals gezegd was mijn vader filiaalchef van De Gruyter aan de Voorstraat en het kwam soms voor dat er nog iets gecontroleerd moest worden, bijvoorbeeld of de koeling nog wel goed werkte. Dan mochten wij mee en het was een feest om op de zolder van de winkel al die Snoepjes van de Week te zien liggen. Maar ja, wij hadden niet meer voorrechten dan andere kinderen. Er was op die zolder ook een sprinklerinstallatie geïnstalleerd. Spannend hoor toen wij daar de eerste keer een kleine demonstratie van kregen. De woensdag was een bijzondere dag omdat dan de 'tuut-tuut-hoog' door de straten kwam. Iedereen zal vast wel begrijpen dat ik hiermee de DAF-vuilniswagen met roltrommel bedoel: doordat het achterste gedeelte omhoog ging rolde het huisvuil naar het voorste deel van de trommel. Een spectaculair gezicht voor een klein jongetje.

De schooltijd

Ik zat eerst op de christelijke kleuterschool Jacoba Schaaf in de Hofstraat en ging later naar de Prinses Juliana school aan de Rozengracht. Toen ik groot genoeg was hoefde mijn moeder mij niet meer met de fiets naar school te brengen en mocht ik zelf lopend naar school. Dit kostte mij nogal wat tijd want er was onderweg zoveel te

beleven. Maar ik was wel altijd op tijd op school! Ik liep eerst de Jacob Backerstraat uit naar de Midlumerlaan. Op de hoek woonde korpschef van politie G.Spoelstra. Aan de overkant bij de watertoren woonde Pia Jumelet die bij mij in de klas zat. Dan over de Franekerpoortsbrug waar het erg spectaculair was als daar de balkvlotters bezig waren. Balkvlotters waren de mannen die in de havens de aangevoerde boomstammen uit Scandinavië tot vloten bonden en deze via grachten en singels naar het Balkland brachten. Het Balkland was een stuk land gelegen aan de Sudergracht. In de grachten en het Balkland lagen de balken tot er genoeg water in was getrokken. Dan konden ze verzaagd worden bij Houthandel v/h J.T. Meinesz aan de Bolswardervaart. Als kind dacht ik altijd dat de boomstammen zonder tussenkomst van schepen vanuit Scandinavië over zee rechtstreeks naar Harlingen werden vervoerd. Na de Franekerpoortsbrug kwam je langs Schaap, de hoefsmid, in de Hoogstraat en als die een paard besloeg was dat veel spannender dan de school. Dan door de Scheerstraat of de Hoogstraat, met één van de eerste zelfbedieningswinkels van Nederland, maar in ieder geval van Harlingen, de Help Zelf.

Rolbrugje

Op de Rommelhaven was het pand van de Stânfries en constructiebedrijf Fopma. Daar was ook altijd wel wat te beleven. Ooit mocht ik een keer op het Rolbrugje staan tijdens het opendraaien. Een kinderdroom ging in vervulling. Een regelmatig terugkerende nachtmerrie was overigens dat ik in het water van de Rommelhaven viel en in een draaikolk terecht kwam. Vervolgens ging je door de Sint Jacobstraat langs de kapper waar je nog op zo'n echte ouderwetse stoel plaats nam waarna je met stoel

Klasfoto Pr. Julianschool

en al in de hoogte werd gepompt. Als je moest wachten was je er soms getuige van het slijpen van scheermessen op de lange leren riem. Vervolgens Simon Stijlstraat, Brouwersstraat, Zuiderplein en dan over de Rozengracht naar school. Parkeren op de Rozengracht was lastig omdat deze nogal af liep richting de gracht. Er is ooit een vrachtwagen met kisten tomaten het water in gereden omdat deze niet goed op de rem stond. Een kraanwagen van Jonkman haalde de wagen er weer uit. Van school zelf weet ik mij niet zoveel meer te herinneren. Alleen dat ik op een avond aan het einde van het eerste schooljaar huilend in bed tegen mijn moeder zei: 'nou gaat se nog met oek'. Juffrouw Zeilstra, de lerares van de eerste klas, ging mee naar de tweede klas en ik kon het niet zo goed met haar vinden. In klas drie kwamen we bij de erg aardige meester Van Dijk die heel boeiend over de natuur kon vertellen en in de vierde klas bij meester Runia.

Comedy Capers

Op woensdag stonden er soms mensen van het Leger des Heils bij school om kaartjes uit te delen voor de filmvoorstellingen in het mooie gebouw (Amsterdamsche School) van het Leger des Heils aan de William Boothstraat 27. Dan kon je met je klas- en

buurtgenootjes kijken naar films van Laurel en Hardy (de Dikke en de Dunne) of de Comedy Capers in hun gammele voertuigen. Uit school liep ik een andere route, over de Heiligeweg en ging ik op nummer 44 even bij oma langs. Het plaatsje van oma grensde aan het pakhuis van zakkenhandel Dijkstra. Er hing daar vaak een penetrante chemische looglucht als de zakken werden gereinigd. De donkere groene wc bij oma bestond nog uit het houten tonnetje. De tonnen werden wekelijks omgewisseld door de tonnenboer. Vervolgens ging het dan over het Franekereind en de Noordoostersingel naar huis.

Buiten spelen

Na schooltijd was het tijd om met mijn vriendje Nico (Niekje) Voogd buiten te spelen. Hij woonde aan de Midlumerlaan 64. Soms liep Ineke Sperling met ons mee, die aan het einde van de Midlumerlaan woonde. Wij waren altijd buiten aan het spelen, weer of geen weer. Lekker met je laarzen aan, welke altijd te kort of lek waren, door de plassen banjeren. We gingen ook vaak naar de speeltuin op 't Hoogland. Deze speeltuin was door de buurtvereniging onder voorzitterschap van pliesie Vellinga gerealiseerd. 'Niet bij de Rie komen hoor' werd ons altijd op het hart

gedrukt. Maar ja, het water is toch altijd wel erg aantrekkelijk, net als fikkie stoken onder de houten brug welke over de Rie liep naar de tuinderijen van Jan Hoogland. Gelukkig is dat altijd nog goed afgelopen. Met een groep vriendjes pielkje blazen was ook een favoriete bezigheid. Zelf de beste pielkjes draaien uit tijdschriftbladen; dat was steviger papier dan van oude kranten. Als je de kans kreeg schoot je met de witte besjes van de Sneeuwbes maar dat mocht eigenlijk niet van je ouders want als je ze in je keel kreeg.

Theelepeltje

Niekje en ik vonden ook eens een theelepeltje tijdens het spelen. Geen idee of het van zilver was maar wij vonden het belangrijk genoeg om het naar het politiebureau op het Noordijs te brengen. De dienstdoende agent heeft netjes onze gegevens opgeschreven en beloofd dat als er iemand om kwam vragen hij Niekjes adres op zou geven zodat het lepelkje daar opgehaald kon worden. Nooit meer wat van gehoord. We konden ons ook uren vermaken met 'tândiedeltsjes' vangen in het kikkerslootje langs de tuinen van villa Douma State waar de familie J. van der Schoot woonde of in de Noordoostersingel. Je lange stok met een wurm aan een touwtje geknoopt in het water laten zakken, een lu-

Rommelhaven met rolbrugje

ciferprikkie als dobber en je had gelijk beet, soms aan beide kanten van de worm. Dan de visjes thuis in een grote weckfles of bak op de planken tegen het schuurtje bewaren. Maar daar zijn we snel mee gestopt, dat was geen succes. Kikkervisjes bleven langer in leven. Op woensdag- en zaterdagmiddag keken we televisie bij de familie Beuker in de Nicolaas Baurstraat die als één van de eersten een televisie in huis kregen. Het was gezellig om met je buurtgenootjes op de vloer zittend tv te kijken voor maar vijf cent toegang.

Visserijdagen

Van Harlingen zijn mij ook een aantal winkels, personen en gebeurtenissen bijgebleven. Rommeltsje Poort bijvoorbeeld aan de Kleine Voorstraat. Wat een feest om door die winkel te lopen en je achterin de winkel te vergapen aan al het speelgoed dat daar was uitgesteld. De firma Smilde had een nieuwe slachtplaats aan de Hermesweg. Op een keer moest er een schaap vervoerd worden en dat deed Smilde dan gewoon op de brommer. Schaap tussen de benen geklemd en karren maar. Een Harlinger staat ook al snel klaar met zijn ongezouten mening. Toen er in de auto van dokter Van Rij een vreemd geluid te horen was besloten zij dat mevrouw Van Rij zou rijden en dat de dokter achterin zou luisteren of hij kon traceren waar het rammelende geluid vandaan kwam. Nadat ze een stukje door Harlingen gereden hadden ging het als een lopend vuurtje door de stad: 'Van Rij was su dronken, sien vrouw moest riede en hij lag achterin.' De Visserijdagen waren

elk jaar weer een spektakel om op terug te kijken. Hoogtepunt voor mij was altijd het vaartochtje op de vissersschepen. Heerlijk die lucht en varen op een echt schip. Er waren natuurlijk wel meer festiviteiten tijdens de Visserijdagen zoals ook de kermis met de rups en een lekkere suikerspin en de optredens in de visafslag van 'wereld beroemde' artiesten zoals Annie de Reuver, Kees Schilperoort en Karin Kent zijn me bijgebleven. En natuurlijk was het afsluitende vuurwerk op de kop van de Noorderhaven altijd een daverend slotspektakel! Omdat mijn vader werk kreeg bij De Gruy-

ter in Rotterdam zijn wij in 1966 verhuisd. Twee dagen voor mijn elfde verjaardag vertrokken wij in alle vroegte van het mooie benedenhuis in de Petrus Feddesstraat naar een klein flatje, vier hoog op de Peppelweg in Rotterdam-Schiebroek. Ik heb later nog wel enkele keren bij de familie Voogd gelogeed. Met het ouder worden komen de herinneringen aan Harlingen weer boven. Ik heb een aantal opgeschreven in de hoop dat er meer stad- en leeftijdgenoten zijn die zoiets hebben van: 'O ja, dat was ook zo in de jaren zestig!'.

Dubbel Mannenkwartet Con Amore, 2e van links mijn vader